

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ

ΠΡΟΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

[COM(2004) 165 τελικό]

(2004/C 92/02)

1. ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΙ

1.1. Το νομικό και πολιτικό ιστορικό

Η **συνθήκη του Άμστερνταμ**, που ετέθη σε ισχύ τον Μάιο του 1999, καθιέρωσε νομική βάση για τις ενέργειες πρόληψης της εγκληματικότητας σε επίπεδο ΕΕ. Το άρθρο 29 ορίζει ότι «στόχος της Ένωσης είναι να παρέχει στους πολίτες υψηλό επίπεδο προστασίας εντός ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης». Ως ένα από τα μέσα για την επίτευξη αυτού του στόχου αναφέρεται και η καταπολέμηση της εγκληματικότητας, «οργανωμένης ή μη».

Μέχρι την έναρξη ισχύος της συνθήκης του Άμστερνταμ, τον Μάιο του 1999, η προσοχή που αποδιδόταν στις πολιτικές πρόληψης της εγκληματικότητας σε επίπεδο ΕΕ είχε περιοριστεί κυρίως στην πρόληψη του οργανωμένου εγκλήματος. Το «Σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος» του 1997⁽¹⁾ προσδιόρισε ορισμένους τομείς προτεραιότητας για την πρόληψη του οργανωμένου εγκλήματος, ενώ το πρόγραμμα δράσης της Βιέννης⁽²⁾ (Δεκέμβριος 1998) περιελάμβανε και αυτό ειδικά μέτρα προς αυτή την κατεύθυνση.

Το **Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε**, τον Οκτώβριο του 1999, επιβεβαίωσε τη σημασία που έχουν οι αποτελεσματικές πολιτικές πρόληψης του εγκλήματος στην Ένωση, με τα συμπεράσματα αριθ. 41 και 42⁽³⁾ που ζητούν τα εξής:

«— να συμπεριληφθούν οι πτυχές της πρόληψης του εγκλήματος στις δράσεις κατά του εγκλήματος καθώς και για την περαιτέρω ανάπτυξη των εθνικών προγραμμάτων πρόληψης του εγκλήματος. Θα πρέπει να αναπτυχθούν και να εντοπισθούν κοινές προοπτικές όσον αφορά την πρόληψη του εγκλήματος στην εξωτερική και την εσωτερική πολιτική της Ένωσης και να ληφθούν υπόψη κατά την προπαρασκευή νέων νομοθετημάτων

— θα πρέπει να αναπτυχθούν ανταλλαγές των “βέλτιστων πρακτικών”, θα πρέπει να ενισχυθεί το δίκτυο των εθνικών αρχών που είναι αρμόδιες για την πρόληψη του εγκλήματος καθώς και το δίκτυο συνεργασίας μεταξύ των εθνικών οργανώσεων πρόληψης του εγκλήματος, και θα πρέπει επίσης να διερευνηθεί η δυνατότητα δημιουργίας ενός προγράμματος με κοινοτική χρηματοδότηση το οποίο θα αποβλέπει στους ίδιους στόχους. Οι πρώτες προτεραιότητες της συνεργασίας αυτής θα πρέπει

να είναι η εγκληματικότητα των νέων, των πόλεων και η εγκληματικότητα που έχει σχέση με τα ναρκωτικά.».

Στις 29 Νοεμβρίου 2000, η Επιτροπή υπέβαλε **ανακοίνωση** στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο με τίτλο «Η πρόληψη της εγκληματικότητας στην Ευρωπαϊκή Ένωση: Σκέψεις για κοινές κατευθυντήριες γραμμές και προτάσεις για κοινοτική χρηματοδοτική στήριξη»⁽⁴⁾. Η ανακοίνωση αυτή αποτέλεσε το πρώτο βήμα της Επιτροπής προς την επισήμανση τομέων προτεραιότητας όσον αφορά την πρόληψη της εγκληματικότητας σε επίπεδο ΕΕ και τη συμβολή στην ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής στρατηγικής της ΕΕ. Μετά την προαναφερθείσα ανακοίνωση σημειώθηκαν σημαντικές εξελίξεις, όπως η δημιουργία του «Ευρωπαϊκού φόρουμ για την πρόληψη του οργανωμένου εγκλήματος»⁽⁵⁾, η σύσταση του «Ευρωπαϊκού δικτύου πρόληψης του εγκλήματος»⁽⁶⁾ και η έκδοση απόφασης του Συμβουλίου για τη θέσπιση προγράμματος συγχρηματοδότησης σχεδίων συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών (Ιπποκράτης)⁽⁷⁾.

Επιπλέον, με το 6^ο κοινοτικό πρόγραμμα-πλαίσιο ΕΤΑ (Ερευνα και Τεχνολογική Ανάπτυξη), εισήχθη ειδικό θέμα έρευνας για την πρόληψη του εγκλήματος. Τούτο θα συμβάλει, μεταξύ άλλων, στον καθορισμό κοινών μέσων για την εκτίμηση της έκτασης και της φύσης του κοινού εγκλήματος, την αξιολόγηση των στρατηγικών μείωσης του εγκλήματος και την ανάλυση μακροπρόθεσμων απειλών.

Όπως η ανακοίνωση του 2000, έτσι και η παρούσα ανακοίνωση υπογραμμίζει την πρωταρχική ευθύνη των κρατών μελών στον τομέα της πρόληψης, δεδομένου ότι η εγκληματικότητα των νέων, η εγκληματικότητα των πόλεων και η εγκληματικότητα που συνδέεται με τα ναρκωτικά σημειώνονται σε τοπικό επίπεδο. Προκειμένου να στηριχθούν αποτελεσματικά οι πρόληπτικές ενέργειες στα κράτη μέλη, να αποφευχθεί η άσκοπη επανάληψη ενεργειών και να χρησιμοποιηθούν αποδοτικότερα οι πόροι, πρέπει να αναληφθούν ορισμένες ενέργειες συνεργασίας σε επίπεδο ΕΕ.

Το **σχέδιο συνταγματικής συνθήκης** που κατήρτισε η Συνέλευση για το μέλλον της Ευρώπης επαναβεβαιώνει, με το άρθρο III 173, την ανάγκη να συνεχισθεί η επαρκής απόδοση προσοχής στην πρόληψη του εγκλήματος. Το εν λόγω άρθρο ορίζει ότι ευρωπαϊκός νόμος ή νόμος-πλαίσιο μπορεί να θεσπίζει μέτρα ενθάρρυνσης και στήριξης της δράσης των κρατών μελών στον τομέα της πρόληψης του εγκλήματος (με εξαίρεση την προσέγγιση των νομοθετικών και κανονιστικών διατάξεων).

1.2. Ορισμοί

1.2.1. Η έννοια του κοινού εγκλήματος

Η παρούσα ανακοίνωση περιορίζεται στην πρόληψη του μη οργανωμένου εγκλήματος. Η Επιτροπή θεωρεί ότι αυτές οι μορφές εγκλήματος μπορούν να ορισθούν ως κοινό έγκλημα διότι συμπεριλαμβάνουν όλο το φάσμα του εγκλήματος, δηλαδή αδικήματα που διαπράττονται συχνά και των οποίων τα θύματα προσδιορίζονται με ευκολία. Το κοινό έγκλημα αποτελεί την υπ' αριθμόν ένα αιτία ανησυχίας των ευρωπαίων πολιτών⁽⁸⁾. Συνήθως διαπράττονται αδικήματα εις βάρος της περιουσίας και συχνά περιλαμβάνουν σωματική βία. Για παράδειγμα, διαρρήξεις σπιτιών, κλοπές από αυτοκίνητα, απλές επιθέσεις, ληστείες στο δρόμο, κ.ο.κ.. Αυτές οι μορφές αδικημάτων εμπίπτουν στους τρεις ευρείς τομείς προτεραιότητας που καθόρισε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε: εγκληματικότητα των νέων, εγκληματικότητα των πόλεων και έγκλημα συνδεδεμένο με τη χρήση ναρκωτικών. Μια σημαντική διάσταση του κοινού εγκλήματος είναι ότι καταδεικνύει το περίγραμμα της συνήθους θυματοποίησης σε βάρος νοικοκυριών και πολιτών. Τούτο έχει συνέπειες για τις προληπτικές πολιτικές, ιδίως δε εκείνες που καταγίνονται περισσότερο με την άμβλυνση της συνήθους ενόχλησης αυτού του τύπου αδικημάτων παρά με τη μείωση του αριθμού των εντυπωσιακών αδικημάτων, που διαπράττονται συχνότερα στον χώρο του οργανωμένου εγκλήματος⁽⁹⁾.

Εντούτοις, δεν θα πρέπει να υποτιμηθεί η σημασία του από την άποψη του οικονομικού κόστους για την κοινωνία⁽¹⁰⁾, ενώ θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι εκτιμήσεις για το κόστος ποικίλλουν ανάλογα με το κράτος μέλος⁽¹¹⁾. Εξάλλου, διάφορες μελέτες έχουν καταδείξει ότι αυτού του τύπου τα αδικήματα είναι συχνά το πρώτο βήμα για τους νέους να εμπλακούν σε σοβαρότερες μορφές εγκλήματος, του οργανωμένου συμπεριλαμβανομένου. Κάθε επένδυση, συνεπώς, στην πρόληψη του κοινού εγκλήματος εκτιμάται ότι συμβάλλει επίσης στην καταστολή σοβαρότερης εγκληματικότητας⁽¹²⁾.

1.2.2. Η έννοια της πρόληψης της εγκληματικότητας

Για τις ανάγκες της παρούσας ανακοίνωσης, η Επιτροπή προτείνει να χρησιμοποιηθεί ο ορισμός της πρόληψης της εγκληματικότητας που δίδεται στην απόφαση του Συμβουλίου του Μαΐου 2001 για τη δημιουργία «Ευρωπαϊκού δικτύου πρόληψης του εγκλήματος» (ΕΔΠΕ). Σύμφωνα με τον ορισμό αυτό, «[...] η πρόληψη του εγκλήματος καλύπτει όλα τα μέτρα που αποσκοπούν στη μείωση, ή άλλως συμβάλλουν στη μείωση της εγκληματικότητας και της ανασφάλειας των πολιτών, τόσο ποσοτικά όσο και ποιοτικά, είτε μέσω της άμεσης αποτροπής των εγκληματικών δραστηριοτήτων είτε μέσω πολιτικών και παρεμβάσεων μείωσης της δυναμικής του εγκλήματος και των αιτιών του. Περιλαμβάνει εργασίες της κυβέρνησης, των αρμοδίων αρχών, των υπηρεσιών ποινικής δικαιοσύνης, των τοπικών αρχών και των ειδικευμένων ενώσεων, του ιδιωτικού και του εθελοντικού τομέα, των ερευνητών και του κοινού, οι οποίες θα υποστηρίζονται από τα μέσα ενημέρωσης»⁽¹³⁾.

Τα προληπτικά μέτρα λοιπόν δεν θα πρέπει να αφορούν μόνο το έγκλημα υπό τη στενή έννοια του όρου, αλλά να καλύπτουν και «αντικοινωνική συμπεριφορά» που αποτελεί, κατά κάποιο τρόπο, «προκαταρκτική φάση» του εγκλήματος. Παραδείγματα τέτοιας συμπεριφοράς είναι οι θορυβώδεις γειτονιές, γειτονιές χαρακτηρι-

ζόμενες από νέους που κυκλοφορούν άσκοπα στους δρόμους, μέθυσους ή θορυβώδεις πολίτες, σκουπίδια πεταμένα εδώ κι εκεί, υποβαθμισμένο περιβάλλον και στέγαση. Οι συνθήκες αυτές μπορούν να επηρεάσουν την αναγέννηση μειονεκτικών περιοχών, δημιουργώντας περιβάλλον εντός του οποίου μπορεί να ριζώσει η εγκληματικότητα. Η αντικοινωνική συμπεριφορά υποσκάπτει την αίσθηση ασφάλειας και ευθύνης που είναι αναγκαία ώστε οι πολίτες να συμμετέχουν στην τοπική κοινωνία. Από άποψη πρόληψης της εγκληματικότητας, είναι συνεπώς ένα σημαντικό στοιχείο στο οποίο θα πρέπει να στραφεί η προσοχή.

Η πρόληψη θα πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει το θέμα του φόβου του εγκλήματος, δεδομένου ότι από έρευνες⁽¹⁴⁾ καταδεικνύεται ότι ο φόβος αυτός μπορεί συχνά να αποδειχθεί εξίσου βλαβερός όσο και το ίδιο το έγκλημα. Ο φόβος του εγκλήματος μπορεί να οδηγήσει σε απόσυρση από την κοινωνική ζωή και απώλεια της εμπιστοσύνης προς την αστυνομία και το κράτος δικαίου.

Υπάρχει γενική συμφωνία με τις αρμόδιες αρχές στα κράτη μέλη ότι η πρόληψη του εγκλήματος συνιστά αναγκαίο συμπλήρωμα των κατασταλτικών μέτρων. Η πείρα έδειξε ότι η μονόπλευρη έμφαση στα κατασταλτικά μέτρα οδηγεί σε όλο και μεγαλύτερο κόστος του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης, στη διόγκωση του πληθυσμού των φυλακών και σε υψηλότερο δείκτη υποτροπής. Αν μελετηθούν και εκτελεστούν σωστά, τα προληπτικά μέτρα μπορούν, σε ποικίλους βαθμούς, να συμβάλουν στη σημαντική μείωση του εγκλήματος. Η πρόληψη της εγκληματικότητας μπορεί να επιτύχει, όπως δείχνουν τα πιο κάτω παραδείγματα⁽¹⁵⁾.

— Ο κίνδυνος διαρρήξεων σπιτιών μπορεί να μειωθεί σημαντικά με τη λήψη ορισμένων σχετικά απλών προληπτικών μέτρων, όπως αυτά που περιγράφονται στο αστυνομικό πρόγραμμα εκπαίδευσης του πληθυσμού, μιας ευρείας ολλανδικής έρευνας με θέμα τη θυματοποίηση. Στην έρευνα αυτή⁽¹⁶⁾ αποδεικνύεται ότι όταν ληφθούν 5 από αυτά τα προληπτικά μέτρα, ο κίνδυνος διαρρήξεων μειώνεται δραματικά (κάποιο φως αναμμένο όταν λείπουμε από το σπίτι, επιπλέον κλειδαριές σε πόρτες και παράθυρα, περισσότερο φως στους εξωτερικούς χώρους, αντικλεπτικός συναγερμός ή/και σκύλος).

— Τα στοιχεία που παρέχουν καλομελετημένες πρωτοβουλίες και οι αξιολογήσεις τους για ομάδες νέων 10-16 ετών καταδεικνύουν σαφώς τα σημαντικά μακροπρόθεσμα πλεονεκτήματα που απορρέουν από αποτελεσματικά προγράμματα ανάπτυξης των νέων και έγκαιρης παρέμβασης. Δεκαέξι χρόνια αργότερα οι συμμετασχόντες αποδείχθηκε ότι συλλαμβάνονταν πολύ σπανιότερα από άλλα αντίστοιχα μέλη της ομάδας ελέγχου⁽¹⁷⁾.

— Αν και μπορεί να φαίνεται απλό, ο εντονότερος φωτισμός των δρόμων έχει αποδειχθεί ένα αποτελεσματικό μέτρο πρόληψης του εγκλήματος. Η συστηματική εξέταση 13 διαφορετικών μελετών έδειξε ότι ο εντονότερος φωτισμός των δρόμων περιορίζει την εγκληματικότητα κατά 20 % περίπου⁽¹⁸⁾. Αποκάλυψε μάλιστα ότι περιοχές με εντονότερο φωτισμό την νύχτα χαρακτηρίζονται επιπλέον από μειωμένη εγκληματικότητα κατά την ημέρα. Η τοποθέτηση νέων φωτιστικών εγκαταστάσεων είναι πιθανόν ότι πέρασε στους δυνάμει δράστες το μήνυμα ότι στην εν λόγω περιοχή πραγματοποιούνται περισσότερες επενδύσεις κοινωνικού χαρακτήρα και ότι εκεί επικρατεί μεγαλύτερη υπεργφάνεια, συνεκτικότητα και άτυπος έλεγχος, επί εικοσθετραώρου βάσεως.

— Σοβαρό παράδειγμα, που πρέπει να αναφερθεί, αποτελεί η ιστορικής σημασίας περίπτωση προληπτικής πολιτικής στο προσχολικό πρόγραμμα του Perry. Η πρωτοβουλία αυτή, που άρχισε στις Ηνωμένες Πολιτείες κατά τη δεκαετία του 1970, περιλαμβάνει προσχολικά μαθήματα εγρήγορης για μικρά παιδιά (3 και 4 ετών) προερχόμενα από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος σε συνδυασμό με εβδομαδιαίες κατ' οίκον επισκέψεις από το προσωπικό του προγράμματος. Η μακρόχρονη παρακολούθηση αποκάλυψε ότι οι συμμετέχοντες στο πρόγραμμα παρουσιάζουν σημαντικά μικρότερα ποσοστά συλλήψεων κατά τη νεανική και την ενήλικη φάση της ζωής τους, αλλά και υψηλότερα ποσοστά ολοκλήρωσης του δευτεροβάθμιου κύκλου σπουδών και της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, απασχόλησης και αποδοχών. Εκτός από την αποδεδειγμένη αποτελεσματικότητά του, το πρόγραμμα σημείωσε θετικά αποτελέσματα κατά την ανάλυση κόστους/ωφέλειας. Η συνολική ωφέλεια υπολογίστηκε ως τριπλάσια του κόστους του προγράμματος.

Το κοινοτικό πρόγραμμα «Youth» (Νεότητα) ⁽¹⁹⁾, που εγκαινιάστηκε στα τέλη της δεκαετίας του 1980, επικεντρώνεται στην καλή κατάσταση των νέων, τον μη αποκλεισμό τους και τον πολιτικό σεβασμό των νέων στην κοινωνία. Με τις ενέργειές του, το πρόγραμμα παράγει σημαντικά αποτελέσματα πρόληψης.

Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η εκπαίδευση κατά την φυλάκιση και κατά την κρίσιμη περίοδο μετά την αποφυλάκιση μπορεί να διαδραματίζει ζωτικό ρόλο ώστε να βοηθήσει τους δράστες εγκληματικών πράξεων κατά τη δύσκολη πορεία επανένταξής τους στο κοινωνικό σύνολο και να περιορίσει την πιθανότητα υποτροπής. Το «Grundtvig», δηλαδή η δράση για την εκπαίδευση ενηλίκων στο πλαίσιο του κοινοτικού εκπαιδευτικού προγράμματος «Σωκράτης», στηρίζει σχέδια και συμπράξεις εκμάθησης που έχουν εκπληκτικό αντίκτυπο στα συμμετέχοντα ιδρύματα και πέρα από αυτά ⁽²⁰⁾.

Το κοινό έγκλημα διαπράττεται ως επί το πλείστον σε τοπικό επίπεδο, σε μικρές και μεγάλες πόλεις. Αυτό σημαίνει ότι αποτελεσματικές πολιτικές μπορούν να εφαρμοστούν μόνο σε αυτό το επίπεδο, με παράλληλη προσαρμογή τους στις ειδικές τοπικές ή περιφερειακές συνθήκες. Εναπόκειται συνεπώς στην αρμοδιότητα των κρατών μελών να εξασφαλίζουν την εφαρμογή αποτελεσματικών πολιτικών πρόληψης της εγκληματικότητας σε όλα τα επίπεδα στην επικράτειά τους. Ως συνέπεια της τοπικής διάστασης, πρέπει να αναπτυχθεί προληπτική δράση όσο το δυνατόν εγγύτερα στον απλό άνθρωπο και να εμπλακούν σε αυτή όσο το δυνατόν περισσότεροι παράγοντες. Τυπικό χαρακτηριστικό των προληπτικών μέτρων είναι συνεπώς η αναγκαία ανάμιξη ποικίλων φορέων, δημοσίων (π.χ. αστυνομία, τοπική αυτοδιοίκηση, κοινωνικοί λειτουργοί, όλοι με την προσοχή επικεντρωμένη στους νέους) και ιδιωτικών (επαγγελματικές ενώσεις, ασφαλιστικές εταιρίες, οργανώσεις πολιτών).

1.3. Γενικές τάσεις όσον αφορά την εγκληματικότητα

Είναι αναγκαία η πληροφόρηση σχετικά με τις τάσεις όσον αφορά την εγκληματικότητα και σχετικά με την κοινή γνώμη ως προς το έγκλημα, ώστε να υπάρξει καλύτερη κατανόηση ως προς τις συνέπειες που έχει για την κοινωνία η μη ανάληψη προληπτικής δράσης και με ποιο τρόπο οι προσπάθειες για την πρόληψη της εγκληματικότητας μπορούν να μειώσουν το απτό ή μη κόστος για τα θύματα εγκληματικών ενεργειών και τα φαινόμενα υποτροπής μεταξύ των δραστών.

Η φύση και το μέγεθος της εγκληματικότητας σε επίπεδο ΕΕ μπορούν να εκτιμηθούν με βάση δύο κυρίως πηγές: (1) επίσημες στατιστικές αξιόποινων πράξεων που καταγράφονται από την αστυνομία

και (2) τη «Διεθνή επιθεώρηση για τα θύματα εγκλημάτων» (ICVS). Όσον αφορά την πρώτη πηγή, δεν είναι δυνατή η σύγκριση απόλυτων και σχετικών αριθμών μεταξύ των κρατών μελών λόγω των πολλών διαφορών στη νομοθεσία των κρατών μελών και εξαιτίας των διαφορετικών τρόπων κατάρτισης των επίσημων στατιστικών περί των αξιόποινων πράξεων. Εντούτοις, αυτά τα στοιχεία είναι χρήσιμα για την καταγραφή των τάσεων διαχρονικά.

Από την εξέταση του συνολικού αριθμού αξιόποινων πράξεων που έχει καταγράψει η αστυνομία προκύπτει η ακόλουθη εικόνα σε επίπεδο ΕΕ: Η εξέλιξη του επιπέδου αξιόποινων πράξεων κατά την περίοδο 1950-1970 σημειώνει σταθερή, αν και όχι ανησυχητική, άνοδο. Από το 1970 και εξής, όμως, τα επίπεδα αξιόποινων πράξεων αυξήθηκαν ραγδαία, με αποκορύφωμα στα μέσα της δεκαετίας του 1980. Από το 1990 κι έπειτα, οι συνολικοί αριθμοί των καταγεγραμμένων αξιόποινων πράξεων έχουν παραμείνει σχετικά σταθεροί στα 15 κράτη μέλη, με μέση ετήσια αύξηση μεταξύ 1991 και 2001 περίπου 1 % ⁽²¹⁾.

Η δεύτερη πηγή που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την εικόνα της φύσης και του μεγέθους της εγκληματικότητας στην ΕΕ είναι η ICVS ⁽²²⁾. Η επιθεώρηση αυτή είναι το πλέον φιλόδοξο πρόγραμμα πλήρως τυποποιημένων δειγματοληπτικών ερευνών και εξετάζει τις εμπειρίες των μελών νοικοκυριών σχετικά με την εγκληματικότητα σε διάφορες χώρες. Είναι δυνατό να εκτιμηθεί το απόλυτο μέγεθος της εγκληματικότητας με βάση την επιθεώρηση ICVS όσον αφορά τα βιώματα των θυμάτων από αξιόποινες πράξεις. Σε γενικές γραμμές, η ICVS οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η εγκληματικότητα αυξήθηκε μεταξύ 1988 και 1991, μειώθηκε το 1995 και εν συνεχεία μειώθηκε ακόμη περισσότερο το 1999. Η σύγκριση με στοιχεία περί της εγκληματικότητας τα οποία τηρεί η αστυνομία υποδηλώνει ότι οι τάσεις που προκύπτουν με βάση τα στοιχεία της έρευνας θυματοποίησης είναι παρόμοιες με εκείνες που απορρέουν από τα στοιχεία της αστυνομίας.

1.4. Τάσεις σε επιλεγμένους τομείς εγκληματικότητας

Εκτός από τον συνολικό αριθμό αξιόποινων πράξεων, εξετάζονται εν συντομία δύο ειδικοί τύποι εγκλημάτων που καταγράφονται από την αστυνομία: οι διαρρήξεις σπιτιών (που ορίζονται ως η διείσδυση σε κατοικία με τη χρήση βίας με σκοπό την κλοπή αγαθών) και το βίαιο έγκλημα (που ορίζεται ως η άσκηση βίας κατά προσώπου, η ληστεία και οι αξιόποινες πράξεις σεξουαλικού χαρακτήρα). Οι αξιόποινες αυτές πράξεις επιλέγονται λόγω του ότι αποτελούν, από τη σκοπιά των θυμάτων, τους σοβαρότερους και πλέον δαπανηρούς τύπους αξιόποινων πράξεων, που προκαλούν μεγάλη ανησυχία στον αστικό πληθυσμό και σημειώνονται συχνά σε όλα τα κράτη μέλη.

Υπάρχει αξιοσημείωτα απότομη μείωση στις διαρρήξεις σπιτιών σε πολλά κράτη μέλη της ΕΕ. Ένας από τους κύριους λόγους της θεαματικής αυτής πτώσης είναι πιθανόν η αυξημένη προληπτική συμπεριφορά των πολιτών. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα πορίσματα της International Crime Victims Survey, στις περισσότερες χώρες αυξάνεται συνεχώς η χρήση μέτρων πρόληψης της εγκληματικότητας από τον πληθυσμό. Από το 1992 έχει σημειωθεί γενικά αύξηση της αναλογίας κατοικιών με ειδικές κλειδαριές στις πόρτες τους. Η μέση εγκατάσταση συναγερμών αυξήθηκε από 8 % το 1992 σε 14 % το 2000, αλλά το πρόβλημα εξακολουθεί να υφίσταται. Οι διαρρήξεις σπιτιών συνεπάγονται παραβίαση του ατομικού χώρου ενός προσώπου. Στις περιπτώσεις αυτές, οι αρνητικές επιπτώσεις της θυματοποίησης είναι μεγαλύτερες από τις ζημιές υλικής φύσεως.

Κατά το έτος 2000, η αστυνομία στα 15 κράτη μέλη κατέγραψε συνολικά 1 511 000 περιπτώσεις διαρρήξεων σε σπίτια. Ο αριθμός αυτός ισοδυναμεί με έναν μέσο όρο 4 140 κρουσμάτων ανά ημέρα, 172 ανά ώρα και σχεδόν 3 ανά λεπτό.

Δυστυχώς, οι στατιστικές υποδηλώνουν αύξηση του επιπέδου των βίαιων εγκλημάτων στην ΕΕ. Τούτο φαίνεται να ισχύει ιδίως για τη βία μεταξύ των νέων. Κατά τη σύγκριση των τάσεων στα βίαια εγκλήματα που κατέγραψε η αστυνομία κατά το διάστημα 1995-2000, παρατηρείται αύξηση της βίας σε 12 κράτη μέλη, με την Ισπανία, τη Γαλλία και τις Κάτω Χώρες να σημειώνουν την μεγαλύτερη αύξηση (+ 50 — + 41 %).

Κατά το έτος 2000, η αστυνομία στα 15 κράτη μέλη κατέγραψε συνολικά 1 770 000 περιπτώσεις βίαιου εγκλήματος. Ο αριθμός αυτός ισοδυναμεί με έναν μέσο όρο 4 850 κρουσμάτων ανά ημέρα, 202 ανά ώρα και σχεδόν 3 ανά λεπτό.

1.5. Η κοινή γνώμη για την εγκληματικότητα

Εκτός από τα στατιστικά στοιχεία που προέρχονται από αστυνομικές πηγές και επιθεωρήσεις θυματοποίησης, οι έρευνες της κοινής γνώμης σχετικά με την εγκληματικότητα χρησιμεύουν επίσης ως σημαντικά εργαλεία για την καταμέτρηση του φόβου για το έγκλημα, την καταγραφή της αντίληψης του κινδύνου θυματοποίησης, αλλά και των απόψεων για την εγκληματικότητα και την πρόληψή της ⁽²³⁾.

Οι έρευνες καταδεικνύουν αργή, αλλά σταθερή αύξηση του αισθήματος ανασφάλειας σε όλη την ΕΕ μεταξύ 1996 και 2002. Το φθινόπωρο του 2002, οι δημογραφικές ομάδες με το μεγαλύτερο αίσθημα ανασφάλειας ήσαν οι γυναίκες και οι ηλικιωμένοι. Το επίπεδο επαφής με προβλήματα σχετικά με ναρκωτικά στον τόπο διαμονής αυξήθηκε επίσης σε ολόκληρη την ΕΕ κατά την ίδια περίοδο. Οι νεότεροι ερωτηθέντες ανέφεραν με μεγαλύτερη συχνότητα ότι είχαν τέτοια επαφή. Σε όλα τα κράτη μέλη, πάνω από το ήμισυ των ερωτηθέντων θεωρούν ότι η καλύτερη αστυνόμευση θα βοηθούσε τη μείωση της εγκληματικότητας. Σε ολόκληρη την ΕΕ, οι ερωτηθέντες είχαν σαφώς την τάση να απαντήσουν ότι οι νέοι θα αποτρέπονταν αποτελεσματικότερα από την εγκληματικότητα μέσω στοχοθετημένων προγραμμάτων πρόληψης της εγκληματικότητας παρά με αυστηρότερες ποινές. Η πλειονότητα των ερωτηθέντων κρίνει επίσης ότι η φτώχεια, η ανεργία και η έλλειψη πειθαρχίας αποτελούν παράγοντες που μπορούν να υποβάλουν τη στροφή των νέων προς την εγκληματικότητα.

1.6. Αναμενόμενες μελλοντικές τάσεις ως προς την εγκληματικότητα

Η εγκληματικότητα μεταβάλλεται συνεχώς. Οι δράστες προσαρμόζονται στη λήψη μέτρων καταστολής, κάνουν κατάχρηση ή κακή

χρήση των νέων προϊόντων, υπηρεσιών και συστημάτων και φέρονται άσχημα σε νεοδημιουργούμενα περιβάλλοντα ⁽²⁴⁾. Αυτό σημαίνει ότι οι αρχές θα πρέπει διαρκώς να παρακολουθούν την κατάσταση ανιχνεύοντας νέες απειλές και εξελίξεις στην «αγορά» του εγκλήματος, ώστε να επιτυγχάνονται ευρείας κλίμακας προληπτικά αποτελέσματα. Εντούτοις, πολλές προσπάθειες του παρελθόντος απέδειξαν ότι μερικές εξελίξεις ήσαν εντελώς απρόβλεπτες. Με βάση ορισμένες πρόσφατες πρωτοβουλίες ⁽²⁵⁾ που αποσκοπούν στην επισημάνση νέων απειλών και εξελίξεων στον τομέα της εγκληματικότητας, μπορούν να αξιολογηθούν ορισμένες μεζονος σημασίας εξελίξεις, που απορρέουν από μεταβολές κοινωνικής, τεχνολογικής ή οικονομικής φύσεως.

Γενικά, η κοινωνία αναμένεται ότι θα διαφοροποιηθεί περισσότερο, θα δικτυωθεί, θα τύχει καλύτερης εκπαίδευσης, ευμάρειας και ενημέρωσης, αλλά με έκθεση περισσότερων ανθρώπων σε δυνητικό κίνδυνο. Η αυξημένη κίνηση ατόμων, υπηρεσιών, αγαθών και νέων τεχνολογιών προσφέρει πελώριες ευκαιρίες για ευμάρεια και ανάπτυξη, αλλά παρέχει ταυτόχρονα και νέες ευκαιρίες διάπραξης εγκληματικών ενεργειών. Μερικές ομάδες παραμένουν αποκλεισμένες από τις τάσεις ευμάρειας και μάθησης: μονογονεϊκές οικογένειες, ναρκομανείς και αλκοολικοί, άτομα που διαβιώνουν μόνα τους μες στην ανωνυμία σε νοικοκυριά και σε περιθωριοποιημένες περιοχές, μετανάστες και δεύτερης και τρίτης γενεάς απόγονοι μεταναστών. Οι νέες τεχνολογίες μπορούν να δημιουργήσουν περισσότερες ευκαιρίες για εγκληματικές ενέργειες με την παροχή ευκολότερης πρόσβασης στα συστήματα, τους διάφορους χώρους, τα αγαθά και τις πληροφορίες, με την άρση των γεωγραφικών εμποδίων στις εγκληματικές ενέργειες, με την αύξηση της αξίας του δυνητικού οφέλους που αποκομίζουν οι δράστες και με την αύξηση της ανωνυμίας κατά τη διάπραξη εγκλημάτων και την κατανάλωση των προϊόντων τους.

Λόγω αυτών των εξελίξεων, οι αρχές πρέπει να προλαμβάνουν και να ανταποκρίνονται σε όλο και πιο ειδικευμένα εγκλήματα, όπως η ηλεκτρονική κλοπή, της οποίας οι διαστάσεις και η ταχύτητα ενδέχεται να αυξηθούν λόγω των νέων τεχνολογιών. Κατά τα έτη που ακολουθούν, οι κυβερνήσεις θα πρέπει να αναπτύξουν πολιτικές πρόληψης, ώστε να προσαρμοσθούν στις κοινωνικές αλλαγές και τα απορρέοντα από αυτές πρότυπα εγκληματικής συμπεριφοράς. Οι εθνικές πολιτικές πρόληψης της εγκληματικότητας πρέπει να μπορούν να ανταποκριθούν με καινοτόμο τρόπο στις προκλήσεις που συνοδεύουν αυτές τις εξελίξεις.

2. ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΕ ΚΟΙΝΟΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ

Δεδομένου ότι το κοινό έγκλημα διαπράττεται σε τοπικό επίπεδο, αποτελεσματικές πολιτικές μπορούν να ληφθούν μόνο σε αυτό το επίπεδο, με στήριξη απλώς από το εθνικό επίπεδο. Ορισμένες ενέργειες συνεργασίας πρέπει, ωστόσο, να αναληφθούν σε επίπεδο ΕΕ, προκειμένου να στηριχθούν αποτελεσματικά οι εθνικές ενέργειες, να αποφευχθεί η άσκοπη επανάληψη προσπάθειών και να χρησιμοποιηθούν αποδοτικότερα οι πόροι.

2.1. Επιτεύγματα στα κράτη μέλη

Διάφορα κράτη μέλη έχουν καταφέρει διάφορα επίπεδα επιτυχίας ως προς την πρόληψη του κοινού εγκλήματος ⁽²⁶⁾.

Παρά τις θετικές εξελίξεις στα περισσότερα κράτη μέλη, υφίστανται ακόμα πολλά εμπόδια που ανακόπτουν την αποτελεσματική πρόληψη του κοινού εγκλήματος. Τα εμπόδια αυτά μπορούν να περιγραφούν εν συντομία ως εξής:

Δυσχέρειες εφαρμογής

Καθίσταται όλο και εμφανέστερο ότι υπάρχουν επιτυχή μέτρα πρόληψης του εγκλήματος και ότι η εφαρμογή τους είναι δυνατή για πολλές μορφές αδικηματικής συμπεριφοράς. Εντούτοις, το ζητούμενο είναι να μπορέσει αυτή η γνώση να τεθεί σε εφαρμογή. Συχνά, οι υφιστάμενες καλές ή βέλτιστες πρακτικές δεν εφαρμόζονται κατά την άσκηση των επίσημων πολιτικών και μεθόδων πρόληψης του εγκλήματος, και φαίνεται ότι υπάρχει κάποιο χάσμα μεταξύ των πορισμάτων έρευνας, αφενός, και των πολιτικών και μεθόδων πρόληψης του εγκλήματος, αφετέρου, το οποίο μπορεί να εξηγηθεί από τα ακόλουθα:

Πολλοί και διάφοροι είναι οι εταίροι και οι οργανώσεις που δρουν στον τομέα της πρόληψης του εγκλήματος και συχνά δεν ενεργούν κατά τρόπο συντονισμένο, όπως θα ήταν επιθυμητό. Μια άλλη δυσκολία έχει σχέση με την ανεπαρκή διασύνδεση των πληροφοριών των διαφόρων αρχών με τους φορείς που εμπλέκονται στην πρόληψη του εγκλήματος (αστυνομία, κοινωνικοί λειτουργοί που ασχολούνται με νέους, εμπορικά επιμελητήρια, τμήματα κοινωνικών υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης, κλπ.). Η περιορισμένη χρήση μεγάλου όγκου πληροφοριών συντελεί στο να μην ανταποκρίνονται τα λαμβανόμενα μέτρα στο πραγματικό πρόβλημα.

Δεν γνωρίζουμε ακόμα επαρκώς τις ποσοτικές και ποιοτικές μεθόδους ανάλυσης και όλα τα δυνατά μέτρα πρόληψης, τη χρησιμότητά τους, τα όριά τους και την επιτυχία τους.

Υπάρχουν ακόμη πάμπολλες περιπτώσεις κατά τις οποίες η πρόληψη του εγκλήματος τυγχάνει περιορισμένης προσοχής σε σύγκριση με άλλες συνιστώσες του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης. Τα περιορισμένα μέσα και οι περιορισμένοι ανθρώπινοι πόροι οδηγούν στο γεγονός ότι ο αναγκαίος μακροπρόθεσμος σχεδιασμός υποκαθίσταται συχνά από βραχυπρόθεσμη προσέγγιση και ότι δεν αποδίδεται επαρκής προσοχή στην ορθή εφαρμογή των σχεδίων πρόληψης.

Πώς θα γεφυρωθεί το χάσμα

Διάφορα μέτρα μπορούν να άρουν τα πιο πάνω εμπόδια. Οι περιγραφές των καλών και βέλτιστων πρακτικών θα πρέπει να είναι φιλικότερες προς τον χρήστη, ειδικότερα για αυτούς που ασχολούνται με την καθημερινή εφαρμογή τους. Κατά την πρόληψη, την επιλογή και την προαγωγή στελεχών και προσωπικού που εφαρμόζουν την πολιτική πρόληψης του εγκλήματος, πρέπει να δίδεται ιδιαίτερη σημασία στη γνώση της επαγγελματικής βιβλιογραφίας, των μεθόδων ανάλυσης και της εφαρμογής τους στην πράξη. Οι αρχές χρηματοδότησης πρέπει να επισημαίνουν σε όσους ασχολούνται με την εφαρμογή προγραμμάτων πρόληψης τις υφιστάμενες καλές και βέλτιστες πρακτικές, καθώς και τις δυνατότητες αξιοποίησής τους. Η επαρκής αξιολόγηση των διεργασιών και των επιπτώσεων πρέπει να αποτελεί σταθερή προϋπόθεση για τη συμφωνία με κάθε πρόγραμμα πρόληψης του εγκλήματος ή τη στήριξή του. Η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των διαφόρων

εταίρων πρέπει να επιβραβεύεται. Υπάρχουν κράτη μέλη που επιβάλλουν ως υποχρέωση στην τοπική αυτοδιοίκηση, την αστυνομία, τις υγειονομικές αρχές και τις επιτροπές δικαστικής επιτήρησης (μεταξύ άλλων) τη συνεργασία τους στην ανάπτυξη και εφαρμογή στρατηγικής για την αντιμετώπιση του εγκλήματος και της αταξίας στην περιοχή τους (συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής πληροφοριών) ⁽²⁷⁾. Οι φορείς αυτοί πρέπει να μελετήσουν την αλλαγή των πρακτικών εργασίας τους, τις εσωτερικές τους προτεραιότητες και τις σχέσεις τους τόσο με τους άλλους φορείς όσο και με την ευρύτερη κοινότητα.

Προγράμματα που εφαρμόζονται κανονικά και αποτυγχάνουν ως προς τον επιδιωκόμενο στόχο αλλά συμβάλλουν στην κατανόηση των λόγων αποτυχίας θα πρέπει να θεωρούνται ως επιτυχημένα. Οι κυβερνήσεις θα πρέπει να συστήνουν εμπνευσμένες επαγγελματικές μονάδες που θα αναλαμβάνουν την ευθύνη της αρχηγίας στην πρόληψη του εγκλήματος, καθώς και της εφαρμογής και εκτέλεσης παρεμβάσεων πρόληψης του εγκλήματος βασισμένων σε αποδείξεις. Τα μέτρα πρόληψης του εγκλήματος χρειάζονται χρόνο για την εφαρμογή τους, και απαιτούν έτη ώστε να αναπτυχθούν πλήρως και να τύχουν αξιολόγησης. Επειδή ακριβώς πολλά από τα προβλήματα της εγκληματικότητας σήμερα απαιτούν λύσεις πέρα από τα όρια της παραδοσιακής ποινικής δικαιοσύνης, πρέπει να ενθαρρυνθούν νέα συστήματα ευρύτερων απαντήσεων από φορείς που απολαμβάνουν το ίδιο πολιτικό καθεστώς με άλλους φορείς του συστήματος ποινικής δικαιοσύνης.

Αν οι ευρωπαϊκές πολιτικές πρόληψης του εγκλήματος έχουν στόχο τη βελτίωση της δικαιοσύνης και της ασφάλειας, η εκτέλεση και η εφαρμογή επιτυχούς και βασισμένης σε αποδείξεις πρόληψης του εγκλήματος αποτελεί απόλυτη προϋπόθεση.

2.2. Επιτεύγματα σε επίπεδο ΕΕ

Μετά την ανακοίνωση του Νοεμβρίου 2000, η Ένωση θέσπισε σημαντικά μέσα για να συμβάλει στην αποτελεσματικότερη πρόληψη του εγκλήματος σε ολόκληρη την Ένωση, όπως π.χ. το «Ευρωπαϊκό δίκτυο πρόληψης του εγκλήματος» και τα προγράμματα χρηματοδότησης «Ιπποκράτης» και «AGIS».

2.2.1. Το «Ευρωπαϊκό δίκτυο πρόληψης του εγκλήματος»

Στις 28 Μαΐου 2001, το Συμβούλιο εξέδωσε απόφαση για τη δημιουργία του «Ευρωπαϊκού δικτύου πρόληψης του εγκλήματος» (ΕΔΠΕ) ⁽²⁸⁾. Οι στόχοι του Δικτύου είναι να συμβάλει στην ανάπτυξη διαφόρων πτυχών πρόληψης του εγκλήματος στο επίπεδο της Ένωσης και να στηρίζει ενέργειες πρόληψης του εγκλήματος σε τοπικό και εθνικό επίπεδο. Αν και το Δίκτυο καλύπτει όλους τους τύπους εγκληματικότητας, ιδιαίτερη προσοχή καταβάλλεται στον τομέα της εγκληματικότητας των νέων, των πόλεων και της εγκληματικότητας που συνδέεται με τα ναρκωτικά. Από αυτή την άποψη, το Δίκτυο αναμένεται να διευκολύνει τη συνεργασία, τις επαφές και τις ανταλλαγές πληροφοριών και εμπειριών μεταξύ των κρατών μελών, των εθνικών οργανώσεων, της Επιτροπής και άλλων δικτύων που ειδικεύονται σε θέματα πρόληψης του εγκλήματος. Άλλο σημαντικό καθήκον του Δικτύου είναι η συλλογή και ανάλυση πληροφοριών σχετικών με υφιστάμενες ενέργειες πρόληψης του εγκλήματος.

Μέχρι στιγμής επιτεύγματα

Από την έναρξη λειτουργίας του το 2001, το Δίκτυο έχει επιτύχει καλά αποτελέσματα. Για πρώτη φορά μέχρι σήμερα, αντιπρόσωποι των κρατών μελών και εμπειρογνώμονες εγκαινίασαν τακτικές συσκέψεις προκειμένου να ανταλλάσσουν εμπειρίες, να ορίζουν κοινή στρατηγική και προτεραιότητες για δράση και έρευνα, με βάση ετήσια προγράμματα. Έγινε η αρχή της καταγραφής των πολιτικών πρόληψης που έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικές (καλές πρακτικές). Στις 7-8 Οκτωβρίου 2002 διοργανώθηκε στη Δανία, με συγχρηματοδότηση του προγράμματος Ιπποκράτης, η πρώτη διάσκεψη για την ανταλλαγή καλών πρακτικών στα θέματα εγκληματικότητας των νέων/εθνικών μειονοτήτων, διάρρηξης σπιτιών και ληστειών συνδεόμενων με ναρκωτικά. Μια δεύτερη διάσκεψη διοργανώθηκε στη Ρώμη στις 11-12 Νοεμβρίου 2003 και αποτέλεσε ένα ακόμα σημαντικό βήμα για τη σύσταση ενός κοινοτικής εμβέλειας καταλόγου καλών πρακτικών πρόληψης.

Πρόοδος σημειώθηκε στην ανάπτυξη κοινής μεθοδολογίας για την προετοιμασία, την εφαρμογή και την παρακολούθηση σχεδίων πρόληψης. Η σύσταση ομάδων εμπειρογνομόνων κατέστησε δυνατή την πρόοδο, μεταξύ άλλων, στην αντιμετώπιση του προβλήματος της κλοπής κινητών τηλεφώνων ως σοβαρής μορφής εγκλήματος του δρόμου⁽²⁹⁾ και τη βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Οι συσκέψεις εμπειρογνομόνων οδήγησαν επίσης σε καλύτερη θεώρηση των κενών στην έρευνα και των τρόπων κάλυψής τους. Στο πλαίσιο αυτό, η Γραμματεία του Δικτύου ετοιμάζει επί του παρόντος την κατάρτιση πέντε μελετών επί διαφόρων θεμάτων, όπως είναι η βία μεταξύ των νέων, ο δείκτης κλοπής αυτοκινήτων, ο φόβος του εγκλήματος, η σχολική βία και η σχέση κόστους/ωφέλειας της πρόληψης του εγκλήματος.

Σημαντικό έργο έχει επιτελεσθεί όσον αφορά τη συλλογή, την περιγραφή και τη βελτίωση της ποιότητας και συγκρισιμότητας των στατιστικών ποινικής δικαιοσύνης των κρατών μελών. Η υποομάδα για το έγκλημα και τη θυματοποίηση του ΕΔΠΕ προέβη σε καταγραφή των διαθέσιμων πληροφοριών για τα εθνικά και διεθνικά στατιστικά στοιχεία περί του εγκλήματος, ώστε να παράσχει εύκολη πρόσβαση σε αυτά στους φορείς χάραξης πολιτικής στα κράτη μέλη. Η ομάδα επικέντρωσε το ενδιαφέρον της στις ληστείες (στο δρόμο), τις διάρρηξεις σπιτιών και τις κλοπές αυτοκινήτων. Τον Μάιο του 2003 εξέδωσε έκθεση με συστάσεις για τους τρόπους βελτίωσης και εφαρμογής διεθνικών στατιστικών στις πολιτικές πρόληψης.

Ο δικτυακός τόπος του ΕΔΠΕ έχει γίνει αποτελεσματικό εργαλείο παροχής πληροφόρησης, τόσο στους επαγγελματίες του τομέα όσο και στο ευρύ κοινό, σχετικά με τις πολιτικές πρόληψης στα κράτη μέλη και τις δραστηριότητες του ΕΔΠΕ. Το Δίκτυο έχει συστήσει δεσμούς συνεργασίας με το Ευρωπαϊκό Κέντρο Παρακολούθησης των Ναρκωτικών και της Τοξικομανίας, στη Λισαβόνα, καθώς και με την Ευρώπη.

Αξιολογή πρόοδος σημειώθηκε επίσης όσον αφορά την ανάπτυξη κοινής μεθοδολογίας για την προετοιμασία, την εφαρμογή και την αξιολόγηση συγκεκριμένων σχεδίων πρόληψης του εγκλήματος.

Μια τέτοια μεθοδολογία είναι αναγκαία για να βελτιωθεί η ποιότητα των σχεδίων πρόληψης οπουδήποτε εφαρμόζονται εντός της Ένωσης, και για να καταστεί δυνατή η τυποποιημένη σύγκριση μεταξύ χωρών. Οι συζητήσεις στο πλαίσιο του ΕΔΠΕ επικεντρώθηκαν στη λεγόμενη προσέγγιση των «5 I». Τα «5 I» αναφέρονται στα 5 βήματα που πρέπει να γίνονται κατά την περιγραφή και αξιολόγηση κάθε σχεδίου ή μέτρου πρόληψης του εγκλήματος⁽³⁰⁾. Το ΕΔΠΕ σχεδιάζει να επιτύχει τη συμφωνία των κρατών μελών επί της προσέγγισης των «5 I» κατά τους προσεχείς μήνες. Η επισημοποίηση αυτής της συμφωνίας έχει σημασία προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική εφαρμογή της.

Δυσκολίες που αντιμετώπισε το ΕΔΠΕ

Η απόφαση του Συμβουλίου για τη σύσταση του Δικτύου ορίζει ότι γίνεται αξιολόγηση των δραστηριοτήτων του τρία έτη μετά την έκδοση της απόφασης⁽³¹⁾, δηλ. πριν από το τέλος του 2004. Για να βοηθήσει το Συμβούλιο στην αξιολόγηση κατά το επόμενο έτος, η Επιτροπή θεωρεί αναγκαίο να υποβληθεί σε διεξοδική αξιολόγηση η θεσμική δομή του Δικτύου. Παρά τα επιτευχθέντα μέχρι σήμερα αποτελέσματα, πρέπει να βελτιωθεί σημαντικά η λειτουργία του Δικτύου. Οι σοβαρότερες δυσκολίες προκύπτουν από το γεγονός ότι το Δίκτυο δεν διαθέτει θεσμική δομή, ο προϋπολογισμός του δεν είναι επαρκής και δεν υπάρχουν σαφείς δημοσιονομικοί κανόνες. Επιπλέον, η Γραμματεία του αποτελείται από 1,5 άτομο προσωπικό, δηλαδή εξαιρετικά μικρό για τη σωστή εκπλήρωση των καθηκόντων του, μεταξύ άλλων και με την προσωπική να περιλαμβάνει το Δίκτυο 25 πλήρη μέλη από την 1η Μαΐου 2004. Για τον λόγο αυτό, η Επιτροπή είναι πεπεισμένη ότι, για να είναι πλήρως αποτελεσματικό, το ΕΔΠΕ πρέπει να τύχει στήριξης από τον κοινοτικό προϋπολογισμό, να αποκτήσει δημοσιονομικούς κανόνες που θα ορίζουν σαφώς πώς θα γίνεται η χρήση του προϋπολογισμού, καθώς και Γραμματεία με επαρκή αριθμό προσωπικού. Οι επιλογές από την άποψη αυτή είναι δύο: ή να αποκτήσει το Δίκτυο νομική προσωπικότητα ή να ενταχθεί στις υπηρεσίες της Επιτροπής.

Άλλο πρόβλημα είναι ότι δεν είναι δυνατή η υλοποίηση των πλήρων δυνατοτήτων του Δικτύου εφόσον δεν έχουν δεσμευθεί όλα τα κράτη μέλη για την επίσημη θέσπιση και εφαρμογή εθνικών γενικών πολιτικών πρόληψης της εγκληματικότητας. Όσο μερικά από τα κράτη μέλη δεν διαθέτουν τέτοιες πολιτικές, υπάρχει ο κίνδυνος οι δραστηριότητες του Δικτύου, όσο χρήσιμες και αν είναι αυτές καθαυτές, να διενεργούνται σε μερική απομόνωση, χωρίς επαρκή παρακολούθηση στο πλαίσιο της εθνικής πρακτικής για την πρόληψη του εγκλήματος στα κράτη μέλη.

2.2.2. Τα προγράμματα Ιπποκράτης και AGIS

Μετά την ανακοίνωση του Νοεμβρίου 2000 για την πρόληψη της εγκληματικότητας, η Ένωση θέσπισε δύο μέσα για τη συγχρηματοδότηση σχεδίων συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών στον τομέα της πρόληψης του εγκλήματος: το πρόγραμμα «Ιπποκράτης» το 2001, και το πρόγραμμα «AGIS» το 2002.

Το πρόγραμμα «Ιπποκράτης»⁽³²⁾ αποσκοπεί στην ενθάρρυνση της συνεργασίας μεταξύ όλων των δημόσιων και ιδιωτικών οργανισμών στα κράτη μέλη που εμπλέκονται στην πρόληψη του εγκλήματος. Θεοπίστηκε για περίοδο δύο ετών, το 2001 και το 2002. Οι προτεραιότητες για την πρόληψη της γενικής φύσεως εγκληματικότητας βασίστηκαν επί των τριών κύριων θεμάτων που είχαν καθορισθεί στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Τάμπερε και στο πρόγραμμα εργασίας του ΕΔΠΕ, τα οποία είναι η εγκληματικότητα των νέων, η εγκληματικότητα των πόλεων και η εγκληματικότητα που συνδέεται με τα ναρκωτικά. Το 2001 χρηματοδοτήθηκαν 23 σχέδια από τις 60 προτάσεις. Το 2002, το πρόγραμμα⁽³³⁾ δέχτηκε 44 σχέδια, εκ των οποίων 14 έτυχαν χρηματοδοτικής ενίσχυσης. Παραδείγματα επιτυχών προτάσεων σχεδίων αποτελούν η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στην πρόληψη του εγκλήματος, η αντιμετώπιση του χουλιγκανισμού του ποδοσφαίρου και η απάλειψη του εγκλήματος μέσω σχεδιασμού.

Με πρόταση της Επιτροπής, το Συμβούλιο θέσπισε, στις 22 Ιουλίου 2002, πρόγραμμα-πλαίσιο για τη συγχρηματοδότηση σχεδίων αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις⁽³⁴⁾ (πρόγραμμα AGIS), το οποίο, μεταξύ άλλων αντικατέστησε το πρόγραμμα «Ιπποκράτης».

Το 2003 συγχρηματοδοτήθηκαν 30 από τα 54 σχέδια πρόληψης του εγκλήματος. Παραδείγματα επιτυχών προτάσεων αποτελούν ο σχεδιασμός ασφαλούς αστικού περιβάλλοντος, η ανταλλαγή βέλτιστων πρακτικών σχετικά με την εγκληματικότητα των νέων και την εγκληματικότητα των πόλεων, καθώς και το κόστος της εγκληματικότητας και η κατανομή του.

2.3. Το «Ευρωπαϊκό βραβείο πρόληψης του εγκλήματος»

Το «Ευρωπαϊκό βραβείο πρόληψης του εγκλήματος» (ΕΒΠΕ) αποτελεί, από το 1997, πρωτοβουλία των Κάτω Χωρών, του Βελγίου και του Ηνωμένου Βασιλείου. Η ιδέα που το υποκίνησε ήταν να δοθεί κίνητρο στους φορείς πρόληψης του εγκλήματος, με την ετήσια επιλογή για το ευρωπαϊκό βραβείο των δύο αρτιότερων σχεδίων πρόληψης του εγκλήματος. Τα σχέδια επιλέγονται υποχρεωτικά βάσει προκαθορισμένων κριτηρίων, όπως η επαναληψιμότητα, ο σεβασμός των τοπικών συνθηκών και η αποτελεσματικότητα στην ουσιαστική μείωση της εγκληματικότητας. Έκτοτε, έξι ακόμη κράτη μέλη έχουν προσχωρήσει στο ΕΒΠΕ, το οποίο είναι προϊόν πρωτοβουλίας έξι κρατών μελών (Δανία, Γαλλία, Σουηδία, Πορτογαλία, Ελλάδα και Φινλανδία).

Οι στόχοι του βραβείου είναι να συμβάλλει στη μείωση της εγκληματικότητας και του φόβου του εγκλήματος, στη διάδοση καλών πρακτικών σε διεθνές επίπεδο και στην περαιτέρω ενθάρρυνση των ενεργειών πρόληψης του εγκλήματος. Το βραβείο προσφέρει μοναδική δυνατότητα αύξησης της ευαισθητοποίησης ως προς την πρόληψη του εγκλήματος σε πολύ ευρύ πλαίσιο, περιλαμβανομένων όσων καταγίνονται στην πράξη με τα σχετικά ζητήματα και των επίσημων εκπροσώπων τόσο των κρατών μελών όσο και των υποψήφιων χωρών.

Για να γίνει ευρύτερα γνωστό το ΕΒΠΕ και με την ελπίδα ότι θα γίνει αποδεκτό από όλα τα κράτη μέλη, η ΕΕ προέβη στη συγχρηματοδότηση της πρωτοβουλίας μέσω του προγράμματος Ιπποκράτης. Χάρη σε αυτή την οικονομική βοήθεια, το ΕΒΠΕ του 2002 δεν περιορίστηκε μόνο στην παρουσίαση των καλύτερων και των πλέον ελπιδοφόρων πρακτικών, αλλά συμπεριέλαβε διεξοδική συζήτηση για την εφαρμογή και αξιολόγηση των υποψήφιων σχεδίων. Η Επιτροπή θεωρεί ότι, προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη συνοχή

και σταθερότητα, θα πρέπει στο μέλλον τα ΕΒΠΕ να αποτελέσουν αναπόσπαστο τμήμα του ΕΔΠΕ και να περιλαμβάνουν όλα τα κράτη μέλη.

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΝΙΣΤΩΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Η πρόληψη του κοινού εγκλήματος αποτελεί ένα σχετικά νέο αλλά δυναμικά αποτελεσματικό μέσο πολιτικής για τη μείωση της εγκληματικότητας. Για τον λόγο αυτό, ενδείκνυται να αποτελέσει αυτοτελή τομέα πολιτικής στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Για να διασφαλισθεί η αποτελεσματικότερη πρόληψη του εγκλήματος σε ολόκληρη την Ένωση, η Επιτροπή εκτιμά ότι έχει καθοριστική σημασία να τηρηθούν οι ακόλουθες προϋποθέσεις, τόσο στα κράτη μέλη όσο και σε επίπεδο ΕΕ.

3.1. Ουσιώδεις προϋποθέσεις στα κράτη μέλη

Οι τοπικές αρχές αποτελούν το πρώτο βήμα

Το κοινό έγκλημα διαπράττεται κατά κανόνα σε τοπικό επίπεδο. Ως εκ τούτου, οι αρχές σε αυτό το επίπεδο φέρουν, πρώτες αυτές, την ευθύνη για την αντιμετώπιση του προβλήματος, λαμβάνοντας στην ιδανική περίπτωση υποστήριξη από το εθνικό επίπεδο. Η συνεργασία σε επίπεδο ΕΕ είναι ικανή να διευκολύνει τα πράγματα και να λειτουργήσει υποστηρικτικά, αλλά δεν μπορεί να υποκαταστήσει τις εθνικές πολιτικές των κρατών μελών.

Οι εθνικές πολιτικές πρόληψης του εγκλήματος έχουν καίρια σημασία

Τα περισσότερα από τα κράτη μέλη έχουν καταστρώσει πολιτικές πρόληψης του κοινού εγκλήματος, αλλά μία σημαντική μειοψηφία εξ αυτών δεν το έχει πράξει ακόμη. Για τον λόγο αυτό η Επιτροπή εισηγείται την επίσημη διακήρυξη από όλα τα κράτη μέλη ότι δεσμεύονται για την κατάρτιση αποτελεσματικών πολιτικών πρόληψης του κοινού εγκλήματος.

Είναι σημαντική η τήρηση των διεθνώς συμφωνηθέντων προτύπων

Η επίτευξη επιτυχών πολιτικών πρόληψης του εγκλήματος εξαρτάται από την εκπλήρωση μιας σειράς ουσιωδών προϋποθέσεων. Πολλές από αυτές περιλαμβάνονται στον κατάλογο των «**Κατευθυντήριων γραμμών για την πρόληψη του εγκλήματος**», που έχει συντάξει ο **Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών**⁽³⁵⁾. Στις προϋποθέσεις αυτές συγκαταλέγονται μεταξύ άλλων: η ύπαρξη πολιτικής βούλησης σε ανώτατο επίπεδο· η επάρκεια των πόρων, περιλαμβανομένης της χρηματοδότησης για δομές και δραστηριότητες· η παροχή καθοδήγησης από το εθνικό επίπεδο στο τοπικό· και, τέλος, η αποτελεσματική σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα. Οι στρατηγικές πρόληψης του εγκλήματος είναι επίσης σκόπιμο, οσάκις ενδείκνυται, να λαμβάνουν δεόντως υπόψη τις διαφορετικές ανάγκες ανδρών και γυναικών και να ανταποκρίνονται στις ειδικές ανάγκες των ευάλωτων μελών της κοινωνίας. Η διαφοροποίηση έχει επίσης σημασία τόσο σε σχέση με τους δράστες όσο και σε σχέση με τα θύματα. Η Επιτροπή φρονεί ότι, προς χάριν της αποτελεσματικής πρόληψης του εγκλήματος στο σύνολο της Ένωσης, επιβάλλεται να ενσωματωθούν στις εθνικές πολιτικές πρόληψης των κρατών μελών οι αρχές της πρόληψης του εγκλήματος που έχουν αποφασισθεί σε επίπεδο ΟΗΕ.

3.2. Ουσιώδεις προϋποθέσεις σε επίπεδο ΕΕ

Προκειμένου να στηρίζονται αποτελεσματικά οι ενέργειες που υλοποιούνται σε εθνικό επίπεδο, να αποφεύγεται η άσκοπη επανάληψη προσπάθειών και να επιτυγχάνεται αποτελεσματικότερη χρήση των πόρων, είναι απαραίτητη η υλοποίηση και σε επίπεδο ΕΕ ενεργειών συνεργασίας αναφορικά με την πρόληψη του κοινού εγκλήματος.

Κατά την άποψη της Επιτροπής, τα κύρια καθήκοντα και ενέργειες προς εκτέλεση σε επίπεδο ΕΕ είναι τα εξής: ανταλλαγή εμπειριών μεταξύ των αρμόδιων για τη χάραξη πολιτικής και των ειδικών σε θέματα πρόληψης· επίτευξη συμφωνίας και καθορισμός των προτεραιοτήτων δράσης· επίτευξη συμφωνίας για τις πολιτικές και τα μέτρα πρόληψης του εγκλήματος που έχουν αποδειχθεί αποτελεσματικά (καλές πρακτικές)· επίτευξη συμφωνίας πάνω σε ομοιόμορφες μεθοδολογίες για τη χάραξη, την εφαρμογή και την αξιολόγηση πολιτικών πρόληψης· ενίσχυση της ευαισθητοποίησης σε ολόκληρη την Ένωση σχετικά με τη χρησιμότητα της εν γένει πρόληψης του εγκλήματος· επίτευξη συμφωνίας για την από κοινού ανάληψη ερευνητικού έργου, με στόχο την κάλυψη των ερευνητικών κενών· από κοινού υλοποίηση σχεδίων πρόληψης· παρακολούθηση και αξιολόγηση των εθνικών πολιτικών πρόληψης· βελτίωση της συγκρισιμότητας των εθνικών στατιστικών με σκοπό να εντοπισθούν διαφορές σε σχέση με την έκταση της εγκληματικότητας (ούτως ώστε να είναι δυνατός ο εντοπισμός των αιτιών της επιτυχίας ή αποτυχίας των πολιτικών).

Τα ανωτέρω καθήκοντα και ενέργειες θα ωφελούνταν από τη στήριξη των κρατών μελών, χωρίς να παραγνωρίζεται το γεγονός ότι οι ενέργειες που αναλαμβάνουν από κοινού τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του ΕΔΠΕ δεν μπορούν σε καμία περίπτωση να υποκαταστήσουν συγκεκριμένες εθνικές ενέργειες πρόληψης του εγκλήματος.

Για να μπορεί το ΕΔΠΕ να λειτουργήσει πιο αποτελεσματικά και να αντιμετωπισθούν οι δυσχέρειες που εξηγούνται στο μέρος 2.2.1, η Επιτροπή σκοπεύει να υποβάλει επίσημη πρόταση με αντικείμενο τη μελλοντική θεσμική δομή του Δικτύου, μετά την αξιολόγησή του το έτος 2004.

Η Επιτροπή προτείνει τα κράτη μέλη και η ίδια να εστιάσουν κατά τα προσεχή έτη τις προσπάθειες που καταβάλλουν στο πλαίσιο του ΕΔΠΕ ιδίως στους παρακάτω πέντε κύριους τομείς προτεραιότητας για την ανάληψη δράσης, ούτως ώστε να επιτευχθεί απτή πρόοδος με ταχύτερους ρυθμούς:

Είδη αξιόποινων πράξεων στα οποία αποδίδεται προτεραιότητα

Πρώτα απ' όλα, είναι απαραίτητο να προσδιορισθεί και να επιτευχθεί τυπική συμφωνία σχετικά με το ποια είναι ακριβώς τα αδικήματα του κοινού εγκλήματος στα οποία τα κράτη μέλη οφείλουν να εστιάσουν την προσοχή τους. Στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε και στην απόφαση του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση του ΕΔΠΕ καθορίζονται ως τομείς προτεραιότητας η εγκληματικότητα των νέων, η εγκληματικότητα των πόλεων και η εγκληματικότητα που συνδέεται με τα ναρκωτικά. Ωστόσο, οι εν λόγω τομείς είναι υπερβολικά ευρείς. Κατά συνέπεια, η Επιτροπή προτείνει οι σχετικές κατηγορίες να υποδιαιρεθούν, κατά τρόπο εξαντλητικό, σε όλα τα διάφορα είδη αξιόποινων πράξεων τα οποία εμπίπτουν στις τρεις αυτές κατηγορίες (π.χ. ληστείες στον δρόμο, κλοπές από αυτοκίνητα, διαρρήξεις, κ.ο.κ.). Με βάση τον κατάλογο που θα καταρτισθεί, πρέπει να γίνεται η επιλογή ορισμένων τύπων αξιόποινων πράξεων στους οποίους θα αποδίδεται προτεραιότητα και ιδιαίτερη προσοχή.

Κατάλογος των καλών πρακτικών

Κατά δεύτερον, και εκ παραλλήλου, πρέπει να επιτευχθεί συμφωνία και να καταρτισθεί κατάλογος με όλες τις υφιστάμενες καλές πρακτικές οι οποίες ενδείκνυνται για την καταπολέμηση εκάστου εκ των επιλεγμένων τύπων αξιόποινων πράξεων. Τα κράτη μέλη θα κληθούν στη συνέχεια να συμφωνήσουν σχετικά με το ποιες από τις καλές πρακτικές είναι οι πλέον αποτελεσματικές κι έπειτα να αναλάβουν τη δέσμευση ότι θα αρχίσουν να εφαρμόζουν την εκάστοτε καλή πρακτική για την αντιμετώπιση εκάστου τύπου αξιόποινων πράξεων.

Κοινή μεθοδολογία –η προσέγγιση των «5 I»

Ένας τρίτος τομέας προτεραιότητας είναι η επίτευξη συμφωνίας σχετικά με μια κοινή μεθοδολογία για την κατάρτιση, εκτέλεση και αξιολόγηση συγκεκριμένων σχεδίων πρόληψης του εγκλήματος. Τούτο είναι απαραίτητο για τη βελτίωση της ποιότητας των σχεδίων πρόληψης και για να είναι δυνατές οι τυποποιημένες συγκρίσεις μεταξύ χωρών. Η Επιτροπή προτείνει να ληφθεί ως βάση η αξιολογική πρόοδος που έχει συντελεσθεί στην Ένωση στον συγκεκριμένο τομέα κατά τα τελευταία έτη αναφορικά με την προσέγγιση που είναι γνωστή ως των «5 I» και να επιτευχθεί τυπική συμφωνία επί του θέματος αυτού κατά τους προσεχείς μήνες.

Παρακολούθηση και αξιολόγηση

Μια σημαντική δραστηριότητα που πρέπει να αναληφθεί σε επίπεδο ΕΕ είναι επίσης η τακτική παρακολούθηση και αξιολόγηση των γενικών πολιτικών πρόληψης του εγκλήματος των κρατών μελών. Οι εμπειρίες που αποκομίστηκαν από τον κοινό μηχανισμό αξιολόγησης ο οποίος καθιερώθηκε βάσει της κοινής δράσης της 5ης Δεκεμβρίου 1997 ⁽³⁶⁾ για τον τομέα του οργανωμένου εγκλήματος έχουν καταδείξει ότι κάτι τέτοιο είναι ικανό να χρησιμεύσει για την παρακολούθηση της προόδου, τη σύγκριση εμπειριών, την άντληση συμπερασμάτων περί της πολιτικής και την ενημέρωση των ευρωπαίων πολιτών. Κατά συνέπεια, ανάλογη λύση είναι σκόπιμο να προταθεί επίσης σε σχέση με την πρόληψη του κοινού εγκλήματος.

Στατιστικές

Τέλος, η ευρωπαϊκή συνεργασία παρεμποδίζεται από διαφορές που αφορούν τον ορισμό, τις διαδικασίες καταγραφής και τη δομή των στατιστικών που αναφέρονται στην εγκληματικότητα και στην ποιτική δικαιοσύνη. Τα κράτη μέλη πρέπει να διαθέτουν αξιόπιστες στατιστικές σχετικά με τη συχνότητα διάπραξης των τύπων αξιόποινων πράξεων στους οποίους αποδίδεται προτεραιότητα. Μόνο η αύξηση της συγκρισιμότητας των στατιστικών δεδομένων σχετικά με το έγκλημα είναι ικανή να συμβάλει στον εντοπισμό των διαφορών που υφίστανται μεταξύ της έκτασης και του είδους των αξιόποινων πράξεων σε επίπεδο κρατών μελών, περιφέρειας και πόλης, καθώς και στον προσδιορισμό αποτελεσματικών μέτρων για στοχοθετημένες παρεμβάσεις και πολιτικές σε επίπεδο ΕΕ.

Τελικές παρατηρήσεις

Με βάση τις διαβουλεύσεις που πραγματοποιήθηκαν για την παρούσα ανακοίνωση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο και λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα που θα προκύψουν από την αξιολόγηση της λειτουργίας του ΕΔΠΕ από το Συμβούλιο περί τα μέσα του 2004, η Επιτροπή σκοπεύει να υποβάλει μέχρι το τέλος του 2004 προτάσεις για την υλοποίηση των ανωτέρω συστάσεων, ούτως ώστε να επιτευχθεί ταχύτερη και πιο χειροπιαστή πρόοδος όσον αφορά την πρόληψη του κοινού εγκλήματος στην Ένωση.

- (¹) EE C 251 της 15.8.1997.
- (²) EE C 19 της 23.1.1999, σελ. 1. Πρόγραμμα δράσης του Συμβουλίου και της Επιτροπής, της 3ης Δεκεμβρίου 1998, όσον αφορά την άριστη δυνατή εφαρμογή των διατάξεων της συνθήκης του Άμστερνταμ για τη δημιουργία ενός χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης («πρόγραμμα δράσης της Βιέννης»).
- (³) EE C 124 της 3.5.2000.
- (⁴) COM(2000) 786 τελικό της 29ης Νοεμβρίου 2000.
- (⁵) Η σύσταση του υπόψη φόρουμ προβλεπόταν στην ανακοίνωση της Επιτροπής για την οποία γίνεται λόγος στην υποσημείωση αριθ. 1. Η πρώτη συνεδρίαση της ολομέλειας του φόρουμ πραγματοποιήθηκε στις 17 και 18 Μαΐου 2001.
- (⁶) Απόφαση του Συμβουλίου της 28ης Μαΐου 2001 (EE L 153 της 8.6.2001).
- (⁷) EE L 186 της 7.7.2001.
- (⁸) INRA (Μάιος 2003). Δημόσια ασφάλεια, έκθεση σε προβλήματα που συνδέονται με τα ναρκωτικά και εγκληματικότητα: Έρευνα της κοινής γνώμης. http://europa.eu.int/comm/justice_home/eucpn/projects.html
- (⁹) Van Dijk, Jan J.M. (1994). Understanding crime rates: On the interactions between the rational choices of victims and offenders. *British Journal of Criminology*, τόμος 34, αριθ. 2, σελ. 105-121.
- (¹⁰) 1) Van Kesteren, John et al. (2001). Criminal Victimization in Seventeen Industrialised Countries: Key Findings from the 2000 International Crime Victims Survey. Χάγη: Υπουργείο Δικαιοσύνης, RDC. 2) Barclay, Gordon & Tavares, Cynthia (Ιούλιος 2003). International Comparisons of Criminal Justice Statistics 2001. Λονδίνο: Home Office Research Development and Statistics Directorate. 3) ΕΔΠΕ (EUCPN) (Οκτώβριος 2003). Crime Trends in the EU. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων, Γραμματεία ΕΔΠΕ.
- (¹¹) Οι πλέον εξελιγμένες εθνικές εκτιμήσεις για το κόστος είναι αυτές που αφορούν την Αγγλία και Ουαλία, όπου το Υπουργείο των Εσωτερικών (Home Office) έχει δημοσιεύσει έκθεση η οποία βασίζεται σε διεξοδική έρευνα και ανάλυση και από την οποία προκύπτει ότι το ετήσιο κόστος του εγκλήματος ανήλθε το έτος 2000 σε 60 δισεκατομμύρια GBP, ισοδυναμούσε δηλαδή με 1 700 ευρώ ανά πολίτη. Στο κόστος αυτό περιλαμβάνονται: το κόστος μέτρων πρόνοιας, όπως είναι η ιδιωτική ασφάλιση (9 % περίπου)· οι συνέπειες του εγκλήματος, όπως είναι οι επιπτώσεις της απώλειας ή της ψυχικής οδύνης για τα θύματα και της υποβάθμισης κοινόχρηστων αγαθών (71 % περίπου)· και το κόστος των μέτρων αντιμετώπισης, π.χ. λειτουργικές δαπάνες που σχετίζονται με την αστυνόμευση, τα δικαστήρια και το σωφρονιστικό σύστημα (20 % περίπου). Brand, Sam & Price, Richard (2000). The Economic and Social Costs of Crime. Λονδίνο: Home Office Research and Development Statistics Directorate.
- (¹²) Kleemans, E. & Van De Bunt, H G. (1999). Social embeddedness of organized crime. *Transnational Organized Crime*, τόμος 5, αριθ. 1, σελ. 19-36.
- (¹³) Sampson, R. J. (1997). Neighborhoods and violent crime: A multilevel study of collective efficacy. *Science*, τόμος. 277, 15 Αυγούστου, σελ. 2-25.
- (¹⁴) Βλ. το άρθρο 1 παράγραφος 3 της απόφασης του Συμβουλίου της 28ης Μαΐου 2001 για τη δημιουργία «Ευρωπαϊκού δικτύου πρόληψης του εγκλήματος» (EE L 153 της 8.6.2001, σ. 1).
- (¹⁵) Irving, B. (2002). Fear of crime: Theory, measurement and application. Λονδίνο: Police Foundation.
- (¹⁶) Κατά τα τελευταία έτη, από μια σειρά γενικών μελετών προέκυψαν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι τα μέτρα πρόληψης του εγκλήματος μπορούν να συμβάλουν αποτελεσματικά στον περιορισμό των εγκληματικών φαινομένων:
- Sherman, L. W. et al. (1997). Preventing crime: What works, what doesn't, what's promising. Washington, D. C.: Υπουργείο Δικαιοσύνης των ΗΠΑ. Η μελέτη είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση: <http://www.preventingcrime.org/report/index.htm>
 - Goldblatt, Peter & Lewis, Chris (Eds.) (1998). Reducing offending: An assessment of research evidence on ways of dealing with offending behaviour. Λονδίνο: Υπουργείο Εσωτερικών (Home Office). Η μελέτη είναι διαθέσιμη στη διεύθυνση: <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs/hors187.pdf>
 - Clarke, Ronald V. (Ed.) (1999). Situational crime prevention: Successful case studies. Albany: Harrow and Heston.
 - Sansfacon, Daniel & Welsh, Brandon (1999). Crime prevention digest II: Comparative analysis of successful community safety. <http://www.crime-prevention-intl.org/english/publications/index.html#CrimePDigestII>
 - Waller, Irvin & Sansfacon, Daniel (2000). Investing wisely in crime prevention: International experience. <http://www.crime-prevention-intl.org/Telechargement/USbjainvstcrimprev182412.pdf>
 - Welsh, Brandon C. et al. (Ed.) (2001). Costs and benefits of preventing crime. Oxford: Westview Press.
 - Sherman, Lawrence W. et al. (Ed.) (2002). Evidence based crime prevention. Routledge. ΕΔΠΕ (2003). Exchange of good practice in crime prevention between practitioners in the Member States. http://europa.eu.int/comm/justice_home/eucpn/docs/aalborgReport200212.pdf
- (¹⁷) Willemse, Hans M. (1998). Overlooking crime prevention: Ten years of crime prevention in the Netherlands. *Security Journal*, τόμος 7, αριθ. 3, σελ. 177-184.
- (¹⁸) Center for the Study and Prevention of Violence/CSPV (2003). Model programs and promising programs. <http://www.colorado.edu/cspv/bleuprints/default.htm>
- (¹⁹) Farrington, D. P. & Welsh, B. C. (2002). Improved street lighting and crime prevention. *Justice Quarterly*, τόμος 19, αριθ. 2, σελ. 313-342.
- (²⁰) http://europa.eu.int/comm/youth/index_en.html
- (²¹) Έχει τεθεί σε λειτουργία ένα ευρύτερο ευρωπαϊκό δίκτυο, κι έχει παρασχεθεί στήριξη στην «Ευρωπαϊκή ένωση για την παροχή εκπαίδευσης στα σωφρονιστικά καταστήματα» (European Prison Education Association) με στόχο την εδραίωση και επέκταση των δραστηριοτήτων της. Η κατάρτιση των ατόμων που παρέχουν εκπαίδευση σε φυλακές (καθώς και των υπαλλήλων φυλακών, οι οποίοι επηρεάζουν καθοριστικά τη διαμόρφωση θετικού περιβάλλοντος μάθησης) χρήζει ιδιαίτερης προσοχής από την άποψη αυτή.
- (²²) 1) Van Kesteren, John et al. (2001). Criminal Victimization in Seventeen Industrialised Countries: Key Findings from the 2000 International Crime Victims Survey. Χάγη: Υπουργείο Δικαιοσύνης, RDC. 2) Barclay, Gordon & Tavares, Cynthia (July 2003). International Comparisons of Criminal Justice Statistics 2001. Λονδίνο: Home Office Research Development and Statistics Directorate. 3) ΕΔΠΕ (Οκτώβριος 2003). Crime Trends in the EU. Βρυξέλλες: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Δικαιοσύνης και Εσωτερικών Υποθέσεων, Γραμματεία ΕΔΠΕ.

- (²²) Βλ. http://www.unicri.it/international_crime_victim_survey.htm
- (²³) INRA (2003). Δημόσια ασφάλεια, έκθεση σε προβλήματα που συνδέονται με τα ναρκωτικά και εγκληματικότητα: Έρευνα της κοινής γνώμης. Για το πλήρες κείμενο της έκθεσης, περιεκτική περίληψη και πίνακες, βλ.: http://europa.eu.int/comm/justice_home/eucpn/projects.html.
- (²⁴) Ekblom, Paul (2002). Future Imperfect: Preparing for the Crimes to Come. Criminal Justice Matters, χειμώνας 2002, σελ. 38-40.
- (²⁵) Το 2002, το βρετανικό «Πρόγραμμα Foresight» κατήρτισε έκθεση υπό τον τίτλο «Turning the Corner» (είναι διαθέσιμη από τη διεύθυνση www.fore-sight.gov.uk). Ολλανδικό Υπουργείο Δικαιοσύνης (2001), Justitie Over Morgen: een Strategische Verkenning, Χάγη.
- (²⁶) Κατά τα τελευταία έτη τα πλείστα κράτη μέλη κατάστροφαν πολιτικές πρόληψης του εγκλήματος. Οι αποφασιστικοί παράγοντες για την επιτυχία των πολιτικών είναι συνήθως η πολιτική βούληση σε ανώτατο επίπεδο, η διάθεση επαρκών πόρων για το έργο της πρόληψης, η παροχή καθοδήγησης στην τοπική και περιφερειακή αυτοδιοίκηση και η στενή συνεργασία μεταξύ των κρατικών αρχών και της κοινωνίας, περιλαμβανομένου του ιδιωτικού τομέα. Έχει σημασία να σημειωθεί ότι οι εν λόγω παράγοντες περιλαμβάνονται στις «Κατευθυντήριες γραμμές για την πρόληψη του εγκλήματος» που εκδόθηκαν το 2002 από τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (βλ. επίσης την υποσημείωση αριθ. 33).
- (²⁷) <http://www.homeoffice.gov.uk/docs/cdaindex.html>
- (²⁸) ΕΕ L 153 της 8.6.2001, σ. 1.
- (²⁹) Η σύσκεψη εμπειρογνομόνων για την κλοπή κινητών τηλεφώνων οδήγησε σε σύσκεψη μεταξύ της Επιτροπής, κατασκευαστών, επιχειρήσεων παροχής συναφών υπηρεσιών και ενδιαφερομένων κρατών μελών τον Ιούνιο του 2003, με σκοπό τον καθορισμό ενεργειών που είναι δυνατό να αναληφθούν σε εθνικό και κοινοτικό επίπεδο. Οι σχετικές διαβουλεύσεις συνεχίζονται με βάση ερωτηματολόγιο, προκειμένου να καθορισθεί, κανονικά προ του τέλους του 2003, ποιες ενέργειες είναι οι πλέον αποτελεσματικές σε κάθε επίπεδο και ποιος πρέπει να αναλαμβάνει συγκεκριμένες πρωτοβουλίες.
- (³⁰) Ekblom, Paul (2003). The SIS Framework (τα πέντε I αντιστοιχούν στα εξής: 1) Intelligence (πληροφορίες): συγκέντρωση και ανάλυση πληροφοριών. 2) Intervention (παρέμβαση): παρεμπόδιση, ανάσχεση και αποδυνάμωση των αιτίων του εγκλήματος. 3) Implementation (εφαρμογή): μετατροπή των αρχών παρέμβασης σε πρακτικές μεθόδους. 4) Involvement (σύμπραξη): κινητοποίηση άλλων φορέων, εταιρειών και ατόμων, ώστε να συμπράξουν και αυτά στην υλοποίηση της παρέμβασης ή στην ανάπτυξη συνεργασίας. 5) Impact and process evaluation (αξιολόγηση του αντικτύπου και των μεθόδων). http://europa.eu.int/com/justice_home/eucpn/practices.html
- (³¹) Άρθρο 6 της απόφασης του Συμβουλίου για τη σύσταση «Ευρωπαϊκού δικτύου πρόληψης του εγκλήματος» της 28ης Μαΐου 2001 (ΕΕ L 153 της 8.6.2001, σ. 1).
- (³²) ΕΕ L 186 της 7.7.2001, σ. 11.
- (³³) Έκθεση του 2002 για το πρόγραμμα «Ιπποκράτης», SEC(2003) 1176 της 23ης Οκτωβρίου 2003.
- (³⁴) ΕΕ L 203 της 1.8.2002, σ. 5.
- (³⁵) Βλ. επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για την πρόληψη του εγκλήματος και την ποινική δικαιοσύνη, έκθεση σχετικά με την ενδέκατη σύνοδο (16-25 Απριλίου 2002) — Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, Επίσημα Αρχεία, 2002· συμπλήρωμα αριθ. 10.
- (³⁶) ΕΕ L 344 της 15.12.1997, σ. 7. Στο πλαίσιο της κοινής δράσης τα κράτη μέλη συμφωνούν σχετικά με μηχανισμό με σκοπό την τακτική αξιολόγηση από ομότιμους ειδικούς της εφαρμογής σε εθνικό επίπεδο των νομοθετικών μέσων για την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος.